

Анотація

Габріель мешкає в гущавині лісу. Він грає на арфі, флейті і сопілці, читає кам'яні книжки і п'є чай з духмяних трав. Білки стрибають Габріелеві на плечі, і той катає на собі десять білок нараз. Він товаришує з лисицею і грає з ведмедиком у горішки. А ще — чекає на своїх батьків. Цей маленький кентавр, який може врятувати ціле місто людей.

Габрієль

І БІБЛЕЙСЬКИЙ КІНОФІЛЬМ

Марина і Сергій
Дяченки

Марина та Сергій Дяченки
ГАБРІЕЛЬ І СТАЛЕВИЙ ЛІСОРУБ
Переклад з російської Наталі Брискіної
Малюнки Володимира Штанка

[Завантажити текст твору \(txt.zip\)](#)

Як Габріель залишився самотиною

Був собі Габріель. І був він сам-самісінький.

Дуже давно, в дитинстві, він вчинив дурницю. Лише одну, але непоправну. Тоді довкола було його плем'я: мама, тато, брати і сестри, тітоньки і дядечка, кузени та кузини і просто знайомі. І всі вони хвилювалися, і метушилися, і бігали, збираючи речі, бо мали переїздити. Кожен, хто хоча б раз переїздив, знає, яка це морока. А плем'я Габріеля збиралося переїздити далеко-далеко, в інший світ, щоб сховатися там від людей. Що таке ті люди, Габріель тоді не знав.

Доки бігали, Габріелеві було весело. Він не розумів, чому дорослі такі нервові і сумні. Він просто бігав туди-сюди і плутався під ногами.

І ось, коли він випадково наступив на краєчок ковдри, яку тягла тітонька Еліза, і тітонька перечепилася і розсипала все, що тримала в руках, тоді вона розсердилася по-справжньому і розлючено сказала Габріелеві, що він капосний нетямущий дурний хлопчисько.

Тоді він образився і вирішив піти геть. Хай поживуть без нього.

Ліс, де всі вони мешкали, був у ті дні величезний і дуже темний. Там були просто-таки непрохідні дикі місцини. В одну таку місцину Габріель заліз і сховався. І, як трапляється з тими, хто дуже ображається, — заснув.

Він спав упродовж трьох днів і трьох ночей, можливо, тому, що й справді образився. А може, тому, що дерево, під яким він задрімав, було сонним деревом. А може, іще чомусь. Коли Габріель прокинувся, був ранок. І настрої його зразу покращав — він забув усе, що трапилось напередодні. І побіг до мами.

Але місто, де мешкали його мама, і тато, і брати, і сестри, і тітоньки з дядечками, і взагалі всі, — це місто було порожнє. Там нікого не залишилося. Зовсім нікого.

Габріель довго блукав вуличками поміж розкиданих речей, які хтось загубив, або забув, або просто не зміг узяти з собою. Він, звичайно, думав, що все це йому сниться. Він просто не міг уявити, що всі поїдуть і кинуть його самого.

А трапилось ось що. За Габріелевим племенем, що рятувалося від цих незрозумілих людей, прилетів з неба величезний корабель зі сріблястими вітрилами. Він приземлився на галяву, і всі, хто мав переселятися, заходилися вантажити на нього свої мішки та валізи. Доки бігали, не зразу помітили, що Габріеля немає. І лише як порозсідалися по своїх каютах, побачили, що одне місце пuste.

Усі кинулися шукати і кликати Габріеля, але він так гарно сховався і так міцно спав, що вони не могли його знайти. Тоді плем'я стало просити капітана затримати корабель, аж поки знайдеться хлопчик.

Та капітан сказав: небо має власні закони, які не можна порушувати. Зірки і планети ходять точнісінько за розкладом. Якщо корабель не злетить негайно — він ніколи не потрапить туди, куди намірився. Він схибить і буде летіти і летіти в порожнечі до віку вічного...

Тоді ватажок племені сказав: ми не можемо ані гаяти часу, ані залишатися. Бідолашний дурний хлопчисько!

Мама Габріеля хотіла теж залишитися, але ватажок не дозволив. Він сказав: твій син уже досить дорослий і зможе прожити, якщо ми напишемо йому докладного листа.

І вони написали йому листа — на великій гладенькій кам'яній брилі, як було заведено у цьому племені.

«Любий Габріелю!

Ми шукали тебе три дні і чекали на тебе три ночі, але більше не можемо шукати і чекати. Ми залишаємо тобі усе наше місто — ти зможеш прожити сам, коли слухатимешся наших порад.

По-перше, стережися людей.

Лісові мешканці нагодують і напоють тебе — їм можна довіряти.

Узимку заховайся в печері і спи. Холод не зачепить тебе.

По-друге, стережися людей.

Не полишай шкільних занять — підручники ти знайдеш на великих скелях у нашій Головній лісовій залі, а читанки — у менших лісових залах.

По-третє, ніколи не з'являйся на очі людям!

Ми залишили тобі арфу, флейту і сопілку. Коли тобі буде нудно, грай на арфі, коли сумно — на флейті, а коли самотньо — на сопілці. Побачиш — вони допоможуть. До побачення, Габріелю. Ми обіцяємо тобі, що рано чи пізно по тебе повернемося». Коли Габріель прочитав ці останні слова, йому трохи полегшало. Він подумав, що це навіть цікаво — залишитися зовсім самому. Що це захоплива пригода. І що коли плем'я повернеться по нього, усі здивуються, яким дорослим і розумним він став. А людей він не боявся анітрохи. Хай-но спробують його зачіпати!

Розділ 2

Як Габріель мешкав у лісі

У Головній лісовій залі колись була школа, і Габріель там навчався разом з братами та сестрами. Замість даху там були сплетені гілляки, а замість книжок і класної дошки — великі рівні скелі, на яких учні вирізьблювали розв'язання задачі копитом.

У цих учнів були дуже тверді копита. Проте на уроці малювання вони брали до рук пензлики і малювали дерева, пташок і одне одного.

Вони малювали своїх однокласників на чотирьох ногах і з хвостом. Але, окрім кінського тулуба, вони мали плечі, і руки, і голову — можна було б сказати людську, коли б вони хоч раз у житті бачили справжню людину.

Вони були кентаврами. Усі, і Габріель також.

Залишившись самотиною, Габріель продовжував щодня ходити до школи. Він сідав за свою парту (а замість парт у них теж були каменюки, от тільки лежали вони на землі), читав уголос, сам собі задавав задачі з підручника і сам їх розв'язував. А потім ішов до класного журналу (найбільша каменюка, що стояла в кутку класу) і ставив собі оцінку. Інший на його місці ставив би собі лише «відмінно», адже однаково нема кому перевіряти. Та Габріель намагався оцінювати чесно. І, скажімо, коли погано вивчив уроки або зробив помилку у творі, так і писав: «задовільно». Або і взагалі: «погано».

Часом він навіть намагався викликати своїх батьків до школи. Але потім згадував, що батьки полетіли і зараз далеко-далеко, і сумують, певно, за своїм легковажним сином. У такі дні Габріель не міг більше вчитися — так йому було сумно. І він ішов гуляти до лісу. Усі лісові звірі любили Габріеля і не боялися його. Білки стрибали йому на плечі і на спину, і він часом катав на собі десять білок нараз. І йому не було важко: адже він був хоч і не дорослий, проте дуже сильний. А білки легенькі, набагато легші за кицьок.

А ще він товаришував з лисицями та одним ведмедиком. Ведмедик був дуже сором'язливий — ні з ким у лісі не міг потоваришувати. Стояв і гриз кігті на лапі і дивився в землю, а коли йому починали щось казати, не відповідав. Габріель грав з ним у горішки — щоправда, це гра білочок, не дуже важка, але Габріель склав до неї нові правила, і ведмедику дуже сподобалося. Вони могли цілісніть дні сидіти один навпроти одного, дивитися на дошку, на якій було розкладено горішки, і думати.

Ведмедиця казала:

— Любий Габріелю! Ви маєте гарний вплив на Мишка. Приходьте до нас частіше. Яку їжу ви любите найбільше? Мед? Малину? Мармелад?

І пригощала Габріеля чаєм із ласощами.

Узимку ведмедик разом зі своєю родиною впадав у сплячку. А Габріель ховався до своєї підземної печери. Там було дуже затишно: підлога вкрита сухою травою, зі стелі звисають косички цибулі і дикого часнику, а ще жмутки м'яти, а в кутку дзюрчить струмочок і не замерзає у найсильніші морози.

Габріель спав або дрімав, слухаючи, як надворі завиває хуртовина. І ще: взимку він навчився грати на арфі, флейті та сопілці.

У дитинстві його навчали, але він не хотів займатися — повторювати ті самі ноти йому було нецікаво. Але тепер, коли він був сам-самісінький під землею, а вгорі лежали кучугури і шаленів лютий мороз, видивляючись, чим поживитися, — тепер він мав дуже багато часу і єдиного друга: музику.

Коли в нього стомлювалися пальці від струн, він брався за флейту. Потім за сопілку.

Потім він навчився грати водночас однією рукою на арфі, другою на сопілці, і ще вибивати копитом ритм на дзвінкому камінні, і тоді в нього в печері звучав маленький ансамбль. Награвшись, Габріель міг заснути на тиждень або на два, і тоді йому снилися світлі дзвінки сні — там було літо, і швидкоплинні струмки, і мама з татом. Але часом йому робилося так сумно, що навіть музика не могла зарадити. Він картав себе за те, що тоді наступив копитом на краєчок ковдри, яку тягла, вибиваючись із сил, тітонька Еліза. А він ще й образився на неї! завдав стільки лиха собі, і мамі, й усім...

Тоді він засинав на місяць, і йому снилися важкі темні сні. У тих снах були люди — ті самі, від яких утекло на край всесвіту його плем'я. Вони ходили на задніх лапах і весь час падали. Бо жодне живе створіння не в змозі встояти на двох ногах. Сам Габріель пробував чимало разів, ставав дибки — але міг утриматися хіба що хвилину. А люди — так казали дорослі — ходять на двох ногах. Зрозуміло, чому вони такі люті. Вони ж увесь час падають!

Весніло. Габріель упізнавав це за струмком — він ставав повноводий, мов річечка, і мало не затоплював печеру. Тоді Габріель обережно піднімав кам'яну брилу, яка загороджувала вхід, визирав назовні і завжди чхав від холодного, свіжого, гострого повітря. З дерев падала вода, довкола лежали кучугури сірого весняного снігу, поміж них, у таловинах, пробивалися волохаті фіолетові квіти, і Габріель вже не міг повернутися до своєї печери — таким свіжим, і веселим, і цікавим було усе нагорі...

Щовесни Габріель знову починав чекати, що повернеться його плем'я і забере його з собою. Він дивився в небо і підстрибував щоразу, коли раптом бачив зірку, що падає. Та ніхто не приходив. Довкола народжувалися і розселялися нові звірі, у клопотах та radoшах надходило літо, і Габріель казав собі, що, певно, кентаври прилетять по нього наступної весни.

Так минали роки. Габріель переходив із класу до класу і ніколи не забував видати собі табель з оцінками. Він виростав, але дуже повільно: адже кентаври живуть довго, а тому дитинство у них тривале. Ведмедик Мишко давно подорослішав, переборов свою сором'язливість і одружився, і на ведмежому весіллі Габріель грав на арфі та флейті. У молодій сім'ї народилося ведмежатко, також Мишко, і Габріель навчив його гратися в горішки...

Коли Габріель перейшов до двадцять першого класу, в нього в програмі з'явився новий предмет: філософія. Габріель довго не міг зрозуміти, навіщо він потрібен. Те, що було написано в підручнику, дуже йому нагадувало його ж зимові думки — у печері, на самотині, під завивання вітру.

«Усе змінюється, — читав Габріель, — тече вода, ростуть дерева, і тільки ми залишаємося такими ж...»

А поруч, у наступному розділі: «Нічого не змінюється. Зима минає, настає літо, і знову зима. Лише ми стаємо іншими...»

І все інше також було подібне до цього — чи то так, а чи ні, чи то світ змінюється, а чи залишається таким самим. Габріель нічогісінько не міг зрозуміти і почав думати, чи не кинути йому школу. Якось він подивився на останні сторінки підручника з філософії, аби пересвідчитися, чи там немає простих і зрозумілих відповідей на всі ці складні заплутані питання, і побачив, що остання глава в підручнику — про людей.

Тепер він почав читати по-справжньому.

МОДИ
І ЗАХОДИ
І МАГІКІ
БАГАТО І БОНІ
ВІДВАЖИЛИСЯ
ІА ДОПМ ЗАПР
НАШІ ДІТИ
МИ НЕ МОЖЕМО
НАЙМЯДНІШЕ
ПЕРЕЦКАТИ

ІСНИЦІ
І НАСІ
СЛАБІ, ПРОТЕ ІХ ДУЖЕ
ВІЖИТЕ СЕРЦІВ БОНІ
ІНІМ ТОВАРИШУКТУ І НАМІ
ДУТУ ІА У СЬОМ ПІДРОДИ
СТАНОУ СЕРЦІВ ІАМА
БІТИСЯ І АНДІМА
ПІТИ І ІНІМ
ДОКИ

«Люди, — писалося в підручнику, — прийдуть і захоплять наш світ. Зовні вони маленькі і слабкі, проте їх дуже багато і вони хитрі. Спершу вони вдаватимуть, ніби товаришують з нами, а потім запряжуть нас у свої підводи. Наші діти стануть їхніми рабами. Ми не можемо битися з людьми — наймудріше піти в інший світ, перечекати, доки люди не...» А далі Габріель не зміг прочитати. Кілька років тому в підручник філософії поцілила блискавка (адже підручник кентаврів — це лише велика кам'яна брила з вирізьбленими на ній словами). Каменюка розкололася, і літери злилися з візерунком тріщин. Хоч як бився Габріель — він так і не зміг дізнатися, що ж має трапитися з людьми, перш ніж кентаври зможуть повернутися.

Розділ 3

Про те, що трапилося зимової ночі

Час минав. Габріель закінчив школу і видав собі атестат зрілості. У нього почала рости борода. Звичайно, вона не була такою густою і хвилястою, як у його тата, або у ватажка племені, або у всіх дорослих чоловіків-кентаврів. Вона була поки що ріденькою і рудуватою, та Габріель все одно радів: він став майже дорослим.

На той час і ліс довкола змінився. Місто кентаврів щезло у заростях, поросло травою і кущами дикої малини, посеред Головної лісової зали стояли тепер три яблуні, а парта, за якою Габріель колись сидів, тріснула під тиском дуба, що ріс з-під неї. Якби кентаври повернулися тепер, певно, не впізнали б своєї батьківщини, але вони не поверталися, і Габріель поступово переставав чекати.

Звірі, які мешкали в лісі, змінилися також. Вони вже не були такими говіркими — деякі взагалі розучилися розмовляти. Білочки — це були прапрапраправнуки тих білочок, що колись каталися у Габріеля на спині, — тільки цокотіли і верещали. Та Габріель все одно з ними товаришував.

А ведмеді пішли з лісу. Вони сказали, що тут стає небезпечно. Що край лісу кілька разів бачили людей, а це погана прикмета.

Габріель засмутився. Він любив ведмедів.

А чутки про те, що поблизу вештаються люди, ставали щораз гучнішими. Про це кричали сороки на дубах та ялинах. Сороки скрекотіли, що люди оселилися поруч із лісом, що у них там місто, що в місті кам'яні будинки, а найбільший з них зветься церквою. Що людські діти кидають у птахів камінці. Що страшний лісоруб валить дерева на узліссі, і незабаром ліс геть полисіє. Що скоро прийдуть мисливці і почнуть убивати все, що бігає і літає. І ще багато чого тривожного і неприємного вигукували сороки, а вітер раз у раз приносив до лісу запах диму та заліза.

Була вже пізня осінь. Габріель заздалегідь зібрав у підземній печері м'яти, цибулі і сухої трави. Надійшов час ховатися під землю і зимувати.

— Все одно до весни нічого страшного не станеться, — сказав сорокам Габріель. — А навесні... навесні побачимо!

А сам подумав: може, навесні по мене прилетить моє плем'я і забере мене подалі від цих небезпечних людей.

Він затулив вхід до печери величезною брилою. Він довго грав на флейті і на арфі, а коли стомився, вклався спати, і проспав довго — мабуть, аж місяць...

Прокинувся він від дивного звуку.

Угорі, над землею завивав вітер. Навіть крізь кучугури, що завалили його печеру, він чув його завивання.

Разом з вітром вили вовки. Взимку їм холодно і тоскно, тому вони й виють. Кожен заєць боїться цього завивання до смерті. Й олені, і сарни теж бояться.

Габріель знову почав дослухатися. Ані завивання вовків, ані ревіння вітру не могли його розбудити. Він їх чув чимало, і вони його не лякали. Але тоді що його розбудило?

І він почув. Це був тихенький звук, невідомо як він пробився під землю крізь снігову товщу. Наче скавуліло ведмежатко. Дуже тихо скавуліло: незрозуміло, як Габріелю вдалося почути його голос крізь сон, крізь сніг та крізь завивання.

Габріель відразу подумав: це хтось із ведмедів загубив своє дитяtko! І зараз воно одне-однісінь-ке в кучугурі, замерзає...

Габріель ніколи ще не виходив з печери взимку. Кентаври витривалі, але вони не носять одягу. У Габріеля були голі плечі, голий живіт і спина, і він не мав шапки. Коли важка брила, завалена до того ж снігом, нарешті відкотилася, Габріеля немовби ошпарило холодом. Саме повітря було все в колючках, і вони встромлялися в кентавра, як маленькі стріли.

І було зовсім темно. Добре хоч Габріель, зимуючи в печері, навчився бачити в темряві. І він побачив: поруч із його зимовою схованкою лежав у снігу якийсь пухнастий клубочок. Він вже не скавулів — певно, зовсім замерз. Габріель взяв його на руки — і раптом злякався.

Річ у тім, що це було ніяке не ведмежа! Обличчя у нього було, як у маленького кентавра, тільки бліде, майже синє від холоду. Він увесь був загорнутий у дивну шкіру і мав ноги — дві ноги! Незрозуміло, як на цих ніжках він міг забитися так далеко в ліс...

Габріель так розгубився, що посадив людську дитину знову в сніг. З-за хмар визирнув місяць, дитинча побачило Габріеля, ледь чутно скрикнуло і скочило на ноги. І спробувало втекти — але не змогло, звичайно, і двох кроків ступити на цих своїх ніжках. Упало знову. І закрило голову руками.

Вовки завили знову — цього разу дуже близько.

Габріель пригадав, про що йшлося у тому прощальному листі його племені: стережися людей! Не з'являйся на люди!

Та що було робити?

Він знову взяв дитину на руки, поніс її до своєї печери і щільно завалив вхід каменюкою. Звичайно, Габріель не встиг іще стати мудрим. Він не вмів робити нічого надзвичайного і сам, коли чесно, був ще трохи дитиною. Але ж він закінчив майже тридцять класів кентаврової школи, і дарма що не був відмінником — учився зовсім непогано.

Тому він знав, що зазімілу від морозу шкіру треба розтирати снігом. Снігу в печері вистачало: намело зверху, доки Габріель був надворі.

А ще він знав, що чай з деякими травами додає бадьорості та відновлює сили. Він мав у печері свічку та бляшаний кухлик. Він зачерпнув води зі струмка і закип'ятив на свічці чаю.

Людська дитина сиділа на купі сухої трави і дивилася на Габріеля круглими від страху очима.

— Ти хто? — спитала вона тремтячим голосом.

Він розмовляв по-людськи. Та Габріель розумів різні мови — білячу, ведмежу, лисячу, пташину. А хлопчикові слова звучали дуже схоже до слів кентаврової мови.

— Я Габріель, — мовив Габріель. — Я мешкаю в лісі.

— Ти кентавр?

Габріель здивувався:

— Звідки ти знаєш про кентаврів?

— Бачив на малюнках, — сказав хлопчик і трохи заспокоївся.

— Я теж бачив людей на малюнках, — сказав Габріель і зітхнув. Бо підписи до тих малюнків були страшними і неприємними.

— Про кентаврів кажуть, що вони дуже мудрі, — мовив хлопчик пошепки. — А ще — що насправді їх немає. Вони давно пішли з нашого світу. Це неправда?

— Правда, — зізнався Габріель. — Усі пішли... я один залишився.

— А чому ти залишився?

І Габріель розповів йому свою історію.

Він і сам не знав, як це в нього вийшло. Він нікому не розповідав про себе — ні білкам, ні лисицям, ні ведмедиці, яка пригощала його мармеладом, навіть своєму другові Мишкові. Так сталося, що вперше за багато років він розповів свою історію — як образився на тітоньку Елізу, як сховався і заснув і як спізнився до старту корабля, що повіз його плем'я в інший світ.

Йому здавалося, що він розповідає казку про когось іншого — таким далеким був той час, так багато відбулося відтоді. Та коли він скінчив, з'ясувалося, що хтось плаче. Людський хлопчик сидів на купі сухої трави і аж заходився від плачу.

— Що з тобою? — здивувався Габріель.

Хлопчик похитав головою:

— М-мені т-тебе шко...да!

— Не розумію, — сказав Габріель.

Та хлопчик не став пояснювати — він був дуже зайнятий. Він плакав.

Габріель скип'ятив йому ще чаю. І вони мовчки сиділи поруч, аж поки догоріла свічка.

Розділ 4

Як Габріель побачив людей

Хлопчика звали Іванком. Зранку він наївся горіхів та яблук, якими його пригостив Габріель, і показав кентаврові, як ходять на двох ногах.

Габріель був просто вражений. Виявляється, на двох ногах можна не лише ходити — ай стрибати, і навіть танцювати! Іванко танцював, плескаючи себе по боках та колінах. Тоді Габріель витяг флейту і підіграв йому, притупуючи копитом.

Іванко зовсім перестав боятися. Він попросив Габріеля заграти йому ще й на арфі та на сопілці, потім зняковів і сказав, що хоче доторкнутися до спини і, пробачте, до хвоста. Габріель дозволив.

Потім вони з Іванком разом випили чаю.

Потім Іванко розповів, як він потрапив до лісу. Виявляється, у місті людей збиралися відзначати велике свято — Різдво. Це дуже гарне свято, от тільки вкрай потрібна ялинка. Іванко поїхав до лісу по ялинку, але почалася заметіль, і кінь утік...

— Що таке кінь? — спитав Габріель.

— Це така тварина, — сказав Іванко і чомусь зашарівся.

Габріель похитав головою. Він знав, що звірів на землі мільйони і ніхто не може знати їх усіх.

...Отож кінь утік, і хлопчик зостався сам. Загубив стежку, заблукав, побрів навмання і дуже змерз. Почув вовків і побіг зі страху, та скоро знесилів і впав. І вже зовсім повірив, що йому кінець. А коли з'явився Габріель, Іванко подумав спершу, що це йому сниться, ввижається, що це марення.

— Моя мама думає, що я до смерті замерз! — повторював він. — Габріелю, любий, відпусти мене додому, вони ж там усі думають, що я мертвий!

— Я тебе не тримаю... Але як ти підеш? Ти знаєш, де твій дім?

— Я шукатиму! Вони ж там усі плачуть... Габріелю, прошу, мені треба швидше!

Габріель придивився до нього, похитав головою і відвалив каменюку, що затуляла вхід до печери.

Знадвору було сонце. Габріель навіть замружився — так яскраво виблискував сніг. Кучугури лежали на землі і на гіллі, тіні від стовбурів видавалися синіми, наче глибока вода. Всі сліди замело. Ліс був чистий, немов святкова скатертина.

Габріель зіщулився. Усе ж таки йому було холодно без одягу на морозі.

— Візьми мою шубку! — хоробро запропонував Іванко.

Габріель похитав головою: навіть коли б шубка йому пасувала, він не залишив би хлопчика роздягненим. А шубка ця не налізала йому навіть на одне плече!

— Ну, де твій дім?

Іванко підійшов до сосни, доторкнувся до стовбура. Подивився вгору, потім поглянув на сонце і моргнув. Понюхав повітря, посміхнувся і мовив:

— Он там мій дім. Мене дідусь навчив знаходити дорогу в лісі! Якби не завірюха, я б не заблукав.

І він побрів по снігу, щокроку провалюючись вище коліна. Габріель одним стрибком наздогнав його:

— Так ти до ночі волочитимешся... Сідай.

І, підхопивши, посадовив собі на спину.

Габріель ніколи доти не бачив зимового лісу.

Він радісно крутив головою, зовсім забувши, що він уже дорослий. Іній намерз у нього на бороді.

— Поглянь, оця ялина схожа на гнома-бороданя! А та — на ведмедицю...

— А ця — на нашого вчителя! — сміявся Іванко. — У нього такий самий білий гачкуватий ніс!

Габріель часом провалювався по живіт. Варто було зачепити гілляку, що нависала низько над землею, — і цілісінький навій снігу звалювався на голі плечі. Іванко обнімав його, прикриваючи від морозу спину, дихав теплом, намагаючись зігріти.

— Габріелю... Любий мій... Ще зовсім трошки залишилося.

Габріель, вже стомлений, вийшов на галявину. Посеред галявини лежала напівзасипана снігом ялинка, а поруч стояло щось дивне, чого Габріель ніколи раніше не бачив.

— Це ж моя ялинка! — вигукнув Іванко. — Моя підвода! Батько шукатиме і обов'язково її знайде!

І варто було йому згадати свого батька, як з-за дерев на тому боці галявини почулися людські голоси.

— Іванку! — гукав хтось. — Іва-анку-у!

Голоси змовкли. Замиготіли тіні поміж стовбурів, і Габріель, котрий чув краще за будь-якого зайця, розібрав слова:

— Усе він, бідолаха, кличе його. А нащо кликати, Іванко вже кісточок не позбирає, на цьому світі до нього не догукатися...

— Іванку! — усе кликав перший голос. — Синочку!

Цього разу Іванко також почув голос свого батька. Він зіскочив з Габріелевої спини і, спотикаючися, кинувся крізь замети.

— Тату! — гукав він. — Я тут! Я тут!

Габріель відійшов подалі і сховався в густих засніжених заростях. Він чув, як ті люди, які доти казали про кісточки, на всі лади дивувались і раділи. З ними були звірі — Габріель одразу зрозумів, що це коні, і був приголомшений тим, як вони схожі на кентаврів. Люди прив'язали до одного коня ту дивну штуkenцію, яку Іванко називав підводою, і той слухняно її потягнув. На підводі поклали зрубану ялинку. Габріель пригадав, що скрекотіли сороки про лісоруба, який валить дерева, і про те, що ліс невдовзі буде лисим...

Габріелеві зробилося неприємно і боляче Крадькома, доки його не помітили, він побрів назад до печери. Пішов сніг і замів його сліди...

Розділ 5

Як Габріель прийняв рішення

Решту зими Габріель грав на сопілці і згадував людського хлопчика. Іванко зовсім не скидався на страшну людину, як про неї розповідали підручники кентаврів. Від нього трохи пахло ведмежам, і він був добрий. Адже він плакав, почувши Габріелеву історію! Кентавр зовсім був упевнив себе, що люди не такі вже й страшні, але тут він згадував зрубану ялинку, як вона лежала на галявині. І йому робилося сумно: невже маленький Іванко, коли виросте, рубатиме ліс і полюватиме, і пахнутиме залізом і димом? Зима скінчилася. Струмочок у печері став повноводий і задзюркотів так, що Габріель вже не міг заснути. Тоді він відвалив від входу каменюку і вибрався назовні, де у таловинах квітли, як завжди, волохаті фіолетові квіти.

Усе було, як завжди, — і все було по-іншому. Габріель тинявся лісом, не знаходячи собі місця. Його тягло туди, де, як він тепер точно знав, стояло місто людей. Можливо, він хотів іще раз побачити Іванка. А може, йому було просто цікаво. Він сам не знав. Стара зала кентаврів тепер уся поросла лісом. Габріель знову перечитував книги, які він прочитав іще хлопчиком. Деякі сторінки порозтріскувалися, деякі вкрилися мохом, малюнки поблякли, і Габріель уперше зрозумів, як багато минуло часу.

Він зчистив мох і опалу глицю з того листа, що залишило йому, відлітаючи, плем'я.
«Любий Габріелю!
Ми шука... і чекати.
Ми залиша... слухатимешся... порад.
...стережися людей.
.. тебе.
До побачення, Габріелю. Ми обіцяємо тобі, що рано чи пізно по тебе повернемося».
Габріель ще раз перечитав листа — ті слова, які ще можна було розібрати. І сумно похитав головою: йому вже було зрозуміло, що його плем'я ніколи, ніколи по нього не повернеться. Що то за радість вештатися в лісі самотиною рік у рік, вік у вік? Адже кентаври живуть так довго!
У глибині душі він розумів, що чинить неправильно. Та все одно твердо вирішив: піти і подивитися, що це за люди і як справи у його знайомого Іванка.

Розділ 6 Як Габріель почув музику

Дуже теплої і сонячної весняної днини Габріель узяв свою арфу, напився води зі струмка і пішов у розвідку.

Потихеньку і дуже обережно він вийшов на ту галявину, де колись Іванко зустрівся з батьком. Тепер тут стояла висока трава. У траві переморгувалися квіти, і кожна дивилася на Габріеля голубим і білим очком.

Габріель привітався з квітами і обережно, щоб не прим'яти трави, рушив далі.

За галявиною була ще одна. Дерева ставали щораз рідшими. Щораз частіше траплялися потворні цурупалки-пеньки. Габріель пройшов іще трохи і почув удари сокири — це лісоруб валив дерева.

Габріель спинився. Він вже не хотів бачити людей. Йому зробилося сумно і страшно, і він знову пожалкував, що не полетів разом зі своїм племенем.

Лісоруба не було видно за деревами. Габріель обережно обійшов його і вийшов на узлісся, щоб поглянути хоча б здалеку на людське місто. Він уже знав, що не піде туди. Але просто хотів подивитися.

Він зупинився на самісінькому краечку лісу. Сонце припікало його вкритий хутром бік. Над квітами кружляли бджоли. А зовсім неподалік, у долині, стояло місто.

Над червоними дахами подекуди підіймався дим. Блищали на сонці мідні флюгери, на вікнах і в палісадниках цвіли квіти. Воно було таке гарне, це місто, що Габріель, певно, засміявся б і заграв на сопілці — якби не удари сокири. Сокира усе вдаряла й вдаряла, щораз глибше вгризаючись у живе дерево, і не було від неї рятунку...

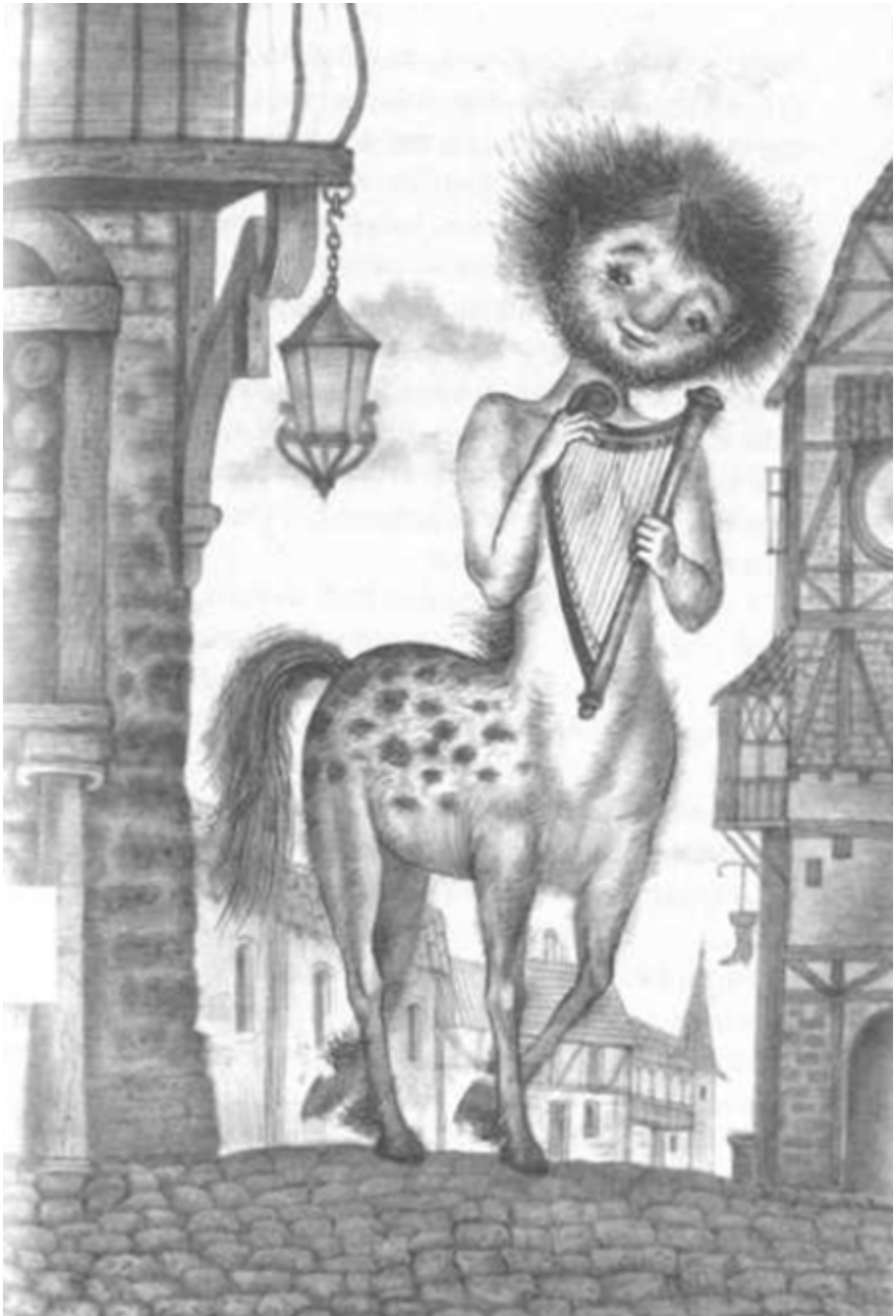
І Габріель повернувся, щоб назавжди піти в ліс і ніколи більше не наблизитися до людей.

Аж раптом він почув музику.

Це не було схожим ані на флейту, ані на арфу, ані на сопілку. Це була радість, перетворена на звуки і випущена на волю. Це була любов, яку можна почути.

Сокира вдаряла, не змовкаючи. Габріель здригнувся — уся його шкіра, вкрита хутром, здригнулася, а голою спиною поповзли мурашки.

Музика, яка долинала з міста, не змовкала теж. Габріель відчував, як вона тягне його за собою. І довгі хвилини він стояв на узліссі, не знаючи, що робити: чи то бігти геть від цієї проклятущої сокири, чи то підійти поближче і послухати музику...

Копита його переступали ніби самі по собі. Габріель і не згледівся, як потрапив на вулицю

міста. На щастя, тут було порожньо, і ніхто не побачив його, окрім великої рудої кицьки. Кицька завилала від страху і пірнула під ворота. Габріель отямився. Що, коли люди так само злякаються його? Що, коли люди накинуться на нього всі разом і захочуть взяти в полон? Музика на хвилюк замовкла, а потім заграла знову, і Габріель подумав: коли люди вміють так грати, вони просто не можуть бути злими чи боягузливими. Чого їм боятися? Нащо їм нападати?

І він рушив далі.

На найбільшій площі стояв найбільший будинок із червоної цегли. І всі люди містечка зібралися тут: двері будинку було відчинено, і Габріель, обережно зазирнувши, побачив високу залу, осяяну тисячами свічок, і море людських голів — усі слухали прекрасну музику, а деякі ще й співали. Витягнувши шию, Габріель побачив блискучі труби, ген до стелі, — орган.

Потім музика стихла. На підвищення вийшов молодий чоловік у гарному золотому вбранні і звернувся до людей — і до Габріеля, який нищечком визирав з-за дверей. Він поздоровив усіх зі святом і читав з великої книги (Габріель здогадався, що це саме книга, хоч вона і була паперова, а не камінна, як він звик).

А потім трапилося от що. Цей чоловік, священик, подав знак — і у склепінні великої зали залунала пісня: співало людське дитинча, але не хлопчик, а дівчинка. Габріель лише чув її, але не бачив.

Від пісні йому зробилося весело, так само хороше і легко, як колись у дитинстві, коли він ще мав маму і тата. І він не витримав — і заспівав також.

Раніше він не знав, що вмів співати. З'ясувалося, в нього гарний голос — густий і голосний. Він співав разом з дівчинкою, і виходило зовсім непогано.

Коли пісня скінчилася, Габріель раптом побачив, що всі на нього дивляться. Виявляється, співаючи, він вийшов з-за дверей і стояв тепер перед людьми на повний зріст: на

чотирьох копитах, з голими грудьми, з розкуйовдженою бородою. І зрозуміло було, що люди вражені його виглядом, а дехто наляканий.

— Спокійно, — голосно сказав священник. — Хто ти, страховисько? Чого ти хочеш? Відповідай!

Габріель розгубився. Раніше його ніхто не називав страховиськом.

Враз із натовпу вискочив Іванко і кинувся до священника:

— Отче Миколаю, це Габріель! Той самий Габріель, який врятував мене взимку! Він кентавр! А мені ж ніхто не вірив!

Люди загули.

— Тихіше! — знову мовив отець Миколай. І повернувся до Іванка. — Коли це кентавр, то для нього немає місця в церкві. Скажи йому це і попроси піти.

— Але чому? — спитав Габріель. — Мені так добре у вас... Я хотів би послухати музику. Коли вам не подобається моя пісня, я мовчатиму, але я...

— Тварино! — суворо мовив отець Миколай. — Храм — це дім Божий, я не можу дозволити ввійти сюди тому, хто має копита. За словом моїм — іди звідси геть і більше ніколи не приходь!

І Габріель, засмучений, відійшов подалі. Він не зрозумів, чому його вигнали, та ображати священника не хотів.

З дверей церкви посунули люди. Одні боялися кентавра, інші з цікавістю його роздивлялися, діти тягли руки, щоб доторкнутися до його спини і боків, але дорослі не дозволяли їм — відтягували геть. Габріель стояв і гриз нігті. Він вже шкодував, що прийшов сюди.

Але ось з'явився Іванко, а з ним — високий чоловік з великими чорними вусами.

— Добрий день, шановний кентавре, — сказав вусань. — Я Іванків батько. Дякую, що врятували мого сина. Ми запрошуємо вас у гості — приходьте і почувайтеся як удома!

Розділ 7

Як Габріель жив серед людей і зустрів Ганнусю

Так Габріель оселився в Іванковій родині. Всі його любили.

До хати, де мешкали люди, Габріель не міг увійти: занизькою там була стеля. Але поряд із хатою була прибудова для худоби. Господар, Іванків батько, переселив усіх коней і корів до іншого місця, а в прибудові прибрав і насипав свіжого сіна. Ба більше: він прорізав у хатній стіні віконце, аби Габріелеві було зручно зазирати до кімнати і вечеряти разом з усіма, розмовляти, пити чай або грати на арфі.

Габріель міг ходити містом, коли схоче і куди йому спаде на думку. Спершу ніхто з городян не наважувався підійти близько, але невдовзі люди посміливішали і спеціально зупинялися на вулиці, щоб потиснути Габріелеві руку.

Прогулюючись, Габріель обійшов усе місто. Тільки до церкви він близько не підходив і лише зрідка зупинявся, щоб здалеку послухати прекрасну музику.

У місті було багато цікавого. Будинки були з кольорового каменю, вікна — з кольорового скла, і кожна людина мала свою справу. Гончар робив посуд із глини, бондар — величезні діжки, пекар — калачики у вигляді дивних літер, посланих маком. Габріель усього хотів навчитися, і хоча не все в нього відразу виходило, — і гончар, і бондар, і пекар із задоволенням давали йому уроки ремесла.

А от до будинку мисливця Габріель навіть не підійшов. Перед цією хатою стояло опудало оленя. Габріель знав, що колись цей олень був живий і бігав у лісі. Ні, з мисливцем Габріель не хотів зустрічатися — ніколи.

Спершу собаки боялися Габріеля і гавкали на нього, але невдовзі звикли. І городяни звикли до кентавра. Діти збігалися з усіх подвір'їв і починали канючити, аби він покатав їх. Вони готові були кататися на ньому цілісінькими днями. Габріель перестрибував калюжі — і діти підстрибували на його спині, верещали і сміялися.

Але по-справжньому Габріель дружив тільки з Іванком. Той знав його історію. Ввечері, перед тим як вкластися спати, Іванко приходив до Габріеля і говорив з ним про все, що трапилося протягом дня. Він умів і розповідати, і слухати.

І ще Габріель знайшов одного друга. Це трапилося ось як.

Якось увечері Іванкова сім'я вечеряла за великим столом, а Габріель вечеряв, просунувши голову та плечі крізь віконце в стіні. Раптом хтось постукав у двері, Іванкова мати відчинила двері, і всі побачили, що на порозі стоїть дівчинка і плаче.

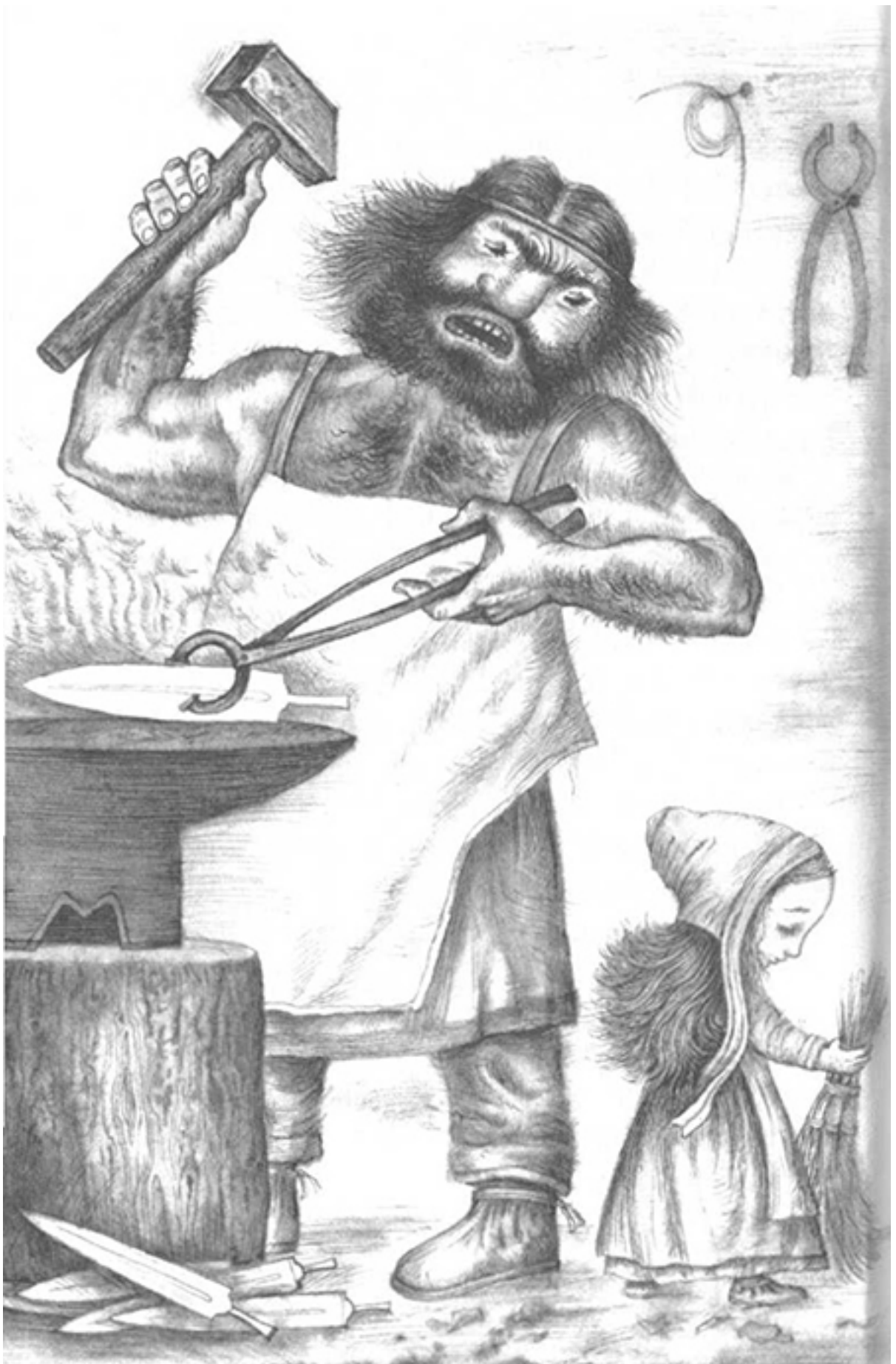
— Ганнусю! — сказала Іванкова мати. — Що сталося?

Але дівчинка лише плакала і жодного слова не могла сказати. Її нагодували і напоїли чаєм. А ввечері, коли всі поснули і згасили світло, Іванко нищечком привів дівчинку в гості до Габріеля.

Угрівшись на сіні поруч з кентавром, Ганнуса нарешті змогла розповісти про те, що трапилося.

Вона була круглою сиротою — ні батька, ні матері. Тому жити їй доводилося в дядьковій хаті. Дядько їй був ковалем, і про нього по всьому місту ходила лиха слава.

Зазвичай ковалів люблять і поважають: вони кують залізо, роблять для людей дуже потрібні і гарні речі. Але цей коваль, Ганнусин дядько, був похмурою жорстокою людиною. Він обожнював усе гостре, щербате, різальне і колюче. А ще він мріяв, щоб почалася війна, тоді він зможе нарешті цілісінькі дні кувати не плуги і борони, а мечі, бойові сокири і наконечники для стріл.

Ганнусі нелегко жилося в хаті такої людини. Але останнім часом стало у сто разів гірше, бо її дядько зміг нарешті зробити те, про що довго мріяв, — виготовити механічного Лісоруба.

Він зробив його зі старих лицарських обладунків, які знайшов колись у купі брухту. Замість голови Лісоруб мав шолома, а всередині — колеса і шестірні, що страшенно скреготіли, коли він рухався. У руки Лісорубові Коваль дав якнайбільшу бойову сокиру, яку йому пощастило викувати. Лісоруб був надзвичайно сильний: міг зрубати товсте дерево лише кількома ударами. І хоча був він усього-на-всього машиною, вдачу мав таку ж, як і його творець: похмуру і дуже жорстоку.

— Від нас утекли всі собаки та коти, — пошепки розповідала Ганнуся. — Навіть кури бояться Лісоруба і ховаються, коли дядько виводить його з підземелля... Так, його доводиться тримати у льосі, аби він не вбив когось. Дядько відводить його на край лісу і там залишає на цілий день, а коли повертається — сили-силенної дерев як і не було, замість них лежать готові дрова... Дядько каже, що нарешті його мрія таки здійснилася! Габрієлеві зробилося страшно. Він зрозумів, які удари сокири він чув тоді на узліссі — того першого дня, коли захотів з'явитися на люди.

А дівчинка тим часом розповідала далі. Її лякав залізний Лісоруб, та вона звикла б до нього, як звикла жити, постійно боячись свого дядька. Однак була ще одна річ — страшна річ, і коли вона почала розповідати про це, у неї затремтіли губи.

— Він ненавидить музику, — шепотіла Ганнуся. — Це ще нічого — дядько теж ненавидить. Він навіть не дозволяв мені співати в церкві, і лише отець Миколай...

— То це ти співаєш у церкві? — не витримав Габріель. — Це твій голос я чув, коли... Ганнуся витерла сльози.

— Так... Я дуже люблю співати, і часто, коли працюю... мию підлогу чи варю обід... Адже мені усе доводиться робити для дядька. Я часом тихенько співаю, тихо-тихо. Дядько, як почує, просто скаже «замовкни». А цей залізний Лісоруб... коли він почув мою пісню, він рушив на мене з сокирою. Він просто хотів зарубати мене... як зарубав нещодавно якусь пташку, яка виспівувала в нас на яблуні. Дядько ще сварився, що Лісоруб відрубав у

яблуні гілляку...

Пташка не знала, що

тут не можна співати. А я просто забула. Дядька не було вдома. Лісоруб замахнувся сокирою, а я проскочила в нього попід рукою і... і я більше туди не повернуся!

Габріель та Іванко розраювали Ганнусю, як могли.

— Я умовлю тата, щоб він взяв тебе до нас жити! — казав Іванко.

Ганнуся сумно хитала головою:

— Він не погодиться. Дорослі вважають, що я маю жити у дядька — адже він мені рідня, він годує мене і напуває.

Нарешті вона заснула на купі сіна, а Габріель не спав усю ніч. Він думав про Лісоруба, про Ганнусину пісню і про те, що треба поговорити з Ковалем.

Розділ 8

Як Габріель розмовляє з Ковалем

Наступного дня Габріель пішов до будинку Ковалю. Що ближче він підходив, то дужчим ставав запах заліза і диму. Габріелеві було ніяково.

Коваль працював. У його кузні горів вогонь, на стінах було порозвішувано щербаті мечі, криві ятагани, старовинні щити і наконечники списів. Зовсім не схоже було, що це миролюбний коваль, який кує лопати і плуги.

— А, це ти! — мовив Коваль. Він був голий до пояса і весь вкритий потом. Як на людину, він був завеликий: на зріст трохи нижчий за Габріеля, зате в плечах — ширший. На його грудях росло густе чорне волосся.

— Мене звать Габріелем, — мовив Габріель.

— Я чув, що містом тиняється напівконяка, — сказав Коваль. — Ну, заходь. Я сам хотів поговорити з тобою.

Габріель увійшов, бо стелі в кузні не було, лише дерев'яний дах.

Коваль оглянув його, наче був на базарі й збирався купити коня. Габріелеві стало неприємно.

— А ти сильний, — сказав Коваль. — Знаєш що? Маю для тебе роботу. Там, на узліссі, мій Лісоруб валить дерева. Щовечора мені доводиться кидати роботу в кузні і їздити на підводі туди-сюди, доки не вивезу дрова. А коли б запрягти у підводу тебе, ти б упорався сам. Я платив би тобі — годував удосита вівсом... А, ти не їси вівса? Тоді манною кашею або ще чимось, і я напував би тебе вином... Ти знаєш, що це таке?

І Коваль витяг звідкись величезного бутля з каламутною рідиною і підніс Габріелеві під самий ніс. Габріелеві сперло дихання, і він пирхнув.

— Ти зовсім як коняка! — радісно сказав Коваль. — То як, працюватимеш у мене?

— Я прийшов до тебе не за цим, — мовив Габріель. — Я прийшов сказати, що твого залізного Лісоруба треба розібрати по частинах і перекувати на щось корисне. Нащо тобі стільки дров? Що буде, коли він вирубає увесь ліс? Але найголовніше...

Габріель не встиг скінчити. Коваль спаленів, навіть плечі та живіт його почервоніли від гніву.

— Гей ти, коняко! — заволав він. — Як ти смієш мені, Ковалеві, таке говорити? Дерево росте, щоб стати дровами! Вогонь у моїй кузні горітиме вдень і вночі! А взимку я продаватиму дрова й вугілля, і розбагатію!

— Ні, — сказав Габріель. — Ти не розбагатієш. Бо коли ти не розбереш по частинах Лісоруба і не перестанеш мучити свою племінницю Ганнусю, я... я дуже сильно покараю тебе.

Габріель і сам не знав, чим він може погрожувати Ковалеві. А той, почувши його, розреготався:

— Ти мене покараєш? І що ти зробиш, коняко? Може, нападеш на мене?

Він зірвав зі стіни великого меча і замахав ним так, що засвистіло повітря.

— Спробуй-но підійди! Я давно мріяв когось по-справжньому вбити!

Габріель розгубився. А Коваль, побачивши його розгубленість, засміявся ще дужче:

— Боягузлива коняко! Я все ж таки запряжу тебе в підводу, а як не слухатимешся — пригощу нагайкою! А цю дармоїдку, мою племінницю...

Тут Габріель кинувся вперед. Він перестрибнув через горно, вдарив копитами по кам'яній підлозі так, що іскри посипалися. Став дибки перед наляканим Ковалем і копитом вибив меч з його рук.

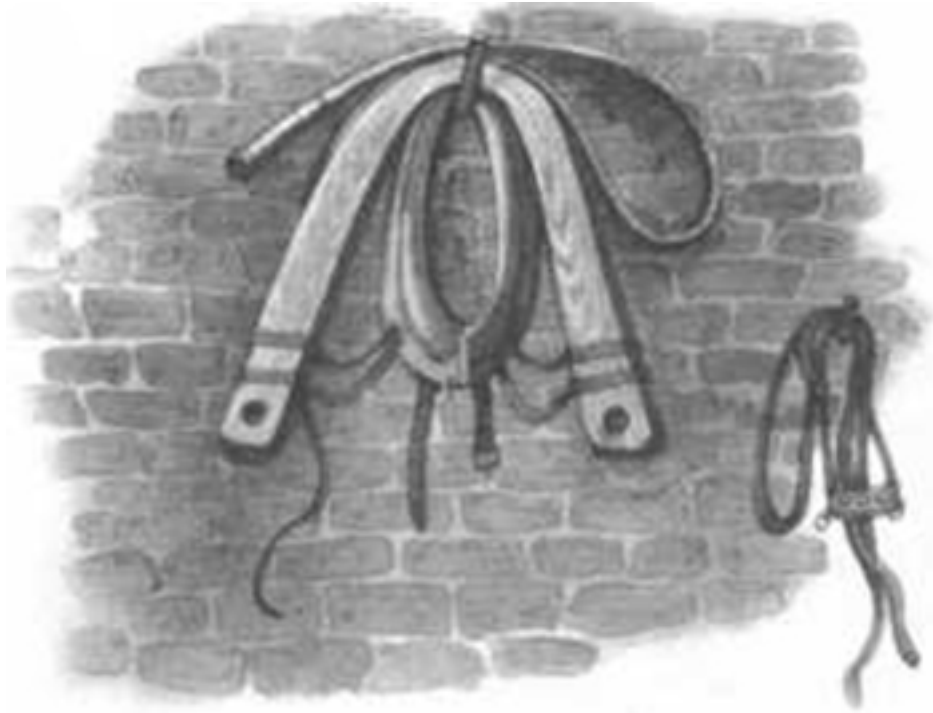
Коваль упав. Габріель поставив копито йому на груди.

— Зглянься! — прохрипів Коваль. — Я більше не буду!

— Обіцяєш? — спитав Габріель.

— Обіцяю! — сказав Коваль.

Тоді Габріель забрав копито з його грудей і пішов з кузні. Він недавно жив серед людей і не знав, що не можна довіряти таким, як цей Коваль.

Розділ 9

Як помстився Коваль

Ганнуся усе ж повернулася жити до дядька. Всі, крім Іванка, казали, що це правильно: адже вона йому рідня!

Коваль боявся кентавра і прикидався добреньким — не сварив дівчинку і не бив, а Лісоруба свого заховав у льосі. Та Ганнуся все одно дуже боялася.

— Він там, у погребі, ходить і рубає стіни, — розповідала вона Іванкові та Габрієлеві, коли ввечері вони гуляли за містом і дивилися на захід сонця. — Навіть уночі я чую, як щось під будинком скреготить і б'є залізом по камінню. Дядько не пробачить тобі, Габрієлю! Краще б ти пішов до свого лісу...

— Про що ти кажеш? — обурювався Іванко. — Габрієль найсильніший! Він не боїться ані твого дядька, ані його Лісоруба. У нас йому добре. Нащо йому до лісу? Габрієлю, любий, не йди!

І Габрієль не знав, кого слухатися: чи то Ганнусю, чи то Іванка. Він уже зрозумів, що люди — дивні істоти. Коли в неділю в церкві грав орган або коли співала Ганнуся, кентаврові видавалося, що всі люди — добрі, розумні й гарні. Коли він чув удари сокири на узліссі або Ганнусині розповіді про дядька, він питав себе: а може, мали рацію його батьки, коли забороняли йому наблизитися до цих двоногих?

Вночі йому снівся ліс: його друзі-звірі, квіти на галявині, добрі дерева, яким не загрожує жоден лісоруб. Часом йому хотілося все кинути й побігти додому. Але ж тоді він більше не почує людської музики, і, крім того, Коваль може знову посмілішати і вдатися до старого...

Тим часом Ганнусин дядько щось замислив. Він почав часто заходити в гості до Іванкових батьків. Часом він зустрічався з Іванковим татом на вулиці, ніби випадково, і про щось довго йому говорив. Габрієль міг би підслухати — адже мав чутливі вуха, — але із ввічливості не робив цього.

Якось Іванко прийшов до нього в комірчину дуже сумний і довго не хотів розповідати, у чому річ.

— Тато каже, що ти нероба, — зізнався він нарешті. — Це його Коваль намовив! Він каже, коли ти мешкаєш у нашій комірчині, їси наші горіхи та яблука, то мусиш заробляти... Але ж ти розповідаєш історії і граєш нам на арфі! Радіти треба... Усе місто заздрить тому, що

у нас мешкає кентавр. А тато... це все через Ковалю!

Габріель ніколи не бачив Іванка таким сумним.

— Не журись, — мовив він і погладив його по голові. — Хочеш, я поговорю з твоїм татом?

— Ні! — вигукнув Іванко. — Я йому скажу... я вмовлю його... ні!

Та час минав, і Габріель сам помітив, що господарі ставляться до нього якимось по-іншому.

Іванків батько не посміхався, побачивши його, і сидів понурий, коли Габріель грав на арфі. Яблука, горіхи і мед, якими кентавра так само пригощали, чомусь стали гірчити.

Якось вранці Габріель підійшов до господаря, коли той ремонтував підводу у дворі.

— Скажи, — пробурмотів він, соромлячись, — можливо... я можу чимось тобі допомогти?

Якось... віддячити за гостинність?

Іванків батько зразу ж засяяв:

— Звичайно! Ти зможеш допомогти! Ось підвода, я запряжу тебе, і ми разом поїдемо на ярмарок. Ти такий сильний — тобі зовсім не буде тяжко!

Габріель бачив, як запрягають коней. Він довго дивився на підводу, кривився і гриз нігті.

Але потім згадав сумне Іванкове обличчя — і кивнув:

— Гарзд! Запрягай.

І радісний господар запряг Габріеля в підводу. Затягуючи ремінці, він питав:

— Не тисне? Ніде не давить?

Похмурий Габріель хитав головою.

Господар повантажив на підводу крам, який хотів продати: мішки з борошном, полотняні сувої, глиняне начиння, що розмальовувала його дружина, і ще багато-пребагато різної всячини. Відтак відкрив ворота і гукнув:

— Гайда!

Габріель помітив, як з-за рогу хати нищечком вискочив Іванко і, пригинаючись, аби не побачили, став штовхати підводу ззаду. Він, такий маленький і легенький, хотів допомогти кентаврові! Габріель посміхнувся і подумав, що люди усе ж таки молодці. І нічого страшного, коли він допоможе Іванковому татові тягти підводу. Він зробить це з задоволенням.

Підвода була тяжка, а дорога покручена. Колеса потрапляли в ями. Ремені натирали Габріелеві боки, адже він не звик ходити запряженим. Але він все одно крокував, високо підвівши голову, і думав, що Іванковій сім'ї його допомога дуже потрібна.

Поруч бігли діти з усіх дворів. Вони стрибали і гукали:

— Габріеля запрягли! Габріель везе підводу!

Габріель посміхався і махав їм рукою. А Іванків батько йшов поруч, дуже гордий.

Вони виїхали за околицю, діти відстали. Дорога йшла то вгору, то вниз. Габріель тяжко дихав, але він був сильний і ступав упевнено.

В'їхали до сусіднього містечка. Тут були незнайомі люди і незнайомі діти. Вони

вигукували зовсім інше:

— Дивіться! Страховисько підводу везе!

— Дивіться! Це та сама напівконяка!

— Дивіться всі!

Довкола юрмилися люди. Усі роздивлялися Габріеля, ніби якусь дивовижу. А хазяїн, задоволений повселюдною увагою, навіть став гукати до нього, як до коняки:

— Но! Н-но! Гайда!

Приїхали на ярмарок. Господар не став розпрягати Габріеля, а лиш дав йому в руки мішечок горіхів. Габріель не хотів їсти: звідусіль на нього витріщалися.

Торгувалося господареві найкраще від усіх: за півдня він спродав усе, що привіз. Кожен

покупець гомонів із ним і питав про кентавра. Хтось цікавився, чи багато він їсть. Хтось хотів знати, чи витривалий він. Багато хто пропонував придбати, витягав гаманця, виймав гроші. Господар спершу соромив таких горе-покупців, але потім наче й зник до того, що Габріель — його коняка, і почав торгуватися:

— Мало! За такі гроші іди собі шкапу придбай... А мій задешево не продається!

Він наче сам повірив, що Габріель — його власність і його можна придбати і продати.

Габріель мовчав. Що тут було казати?

Роззяви вимагали:

— Нехай він говорить!

Господар посміхався:

— Габріелю, скажи що-небудь!

Але кентавр мовчав і не підводив очей. Йому було соромно, але не за себе. Йому було соромно за Іванкового батька.

Нарешті ввечері поїхали додому. Підвода цього разу була пустою, тож Іванків батько сам на неї заліз. На базарі він ковтнув вина, тепер від нього неприємно пахло, і до того ж він співав пісень, але зовсім не так, як Ганнуса, — його пісні були п'яними, як і він, вони не мали ані добра, ані світла.

Як рухалися вгору, їх наздогнала інша підвода. У підводі був запряжений величезний чорний кінь, а правив ним Коваль — він теж вертався з ярмарку.

— А мій рисак хутчіший! — гукнув Коваль і зареготав. — Тобі на твоїй шкапі мене ніколи в житті не наздогнати!

І він ударив коня батогом, кінь помчав щодуху і обігнав підводу Іванкового батька.

— Зачекай-но! — загукав той. — Наздожену!

І гострий батіг ударив Габріеля по спині.

— Ну! — волав господар. — Ну, жени! Рятуючись від болю, Габріель побіг швидше.

Ковалева підвода куріла десь попереду.

— Жени! — кричав Іванків батько, наче забувши, що перед ним не кінь. — Н-но!

І шмагав Габріеля батогом.

Розділ 10

Як Габріель вирішив піти, і що трапилося потім

Іванко першим побачив сліди батога у Габріеля на спині і все зрозумів. І заплакав. Батько його наче отямився: замотав головою і казав, що нічого такого не хотів, що це сталося само собою, що він просто був п'яний... Та Габріель його не слухав.

Звільнившись від запряжки, він взяв свою арфу і мовив до Іванка:

— Прощай.

Іванко біг за ним до самісінького узлісся, плакав і просив пробачення. Та Габріелєві ні за що було вибачати його.

Він зупинився край лісу, там, де колись уперше почув звуки органа, і сказав:

— Не плач. Люди такі, які є — цьому не зарадиш. Тому моє плем'я пішло з цього місця.

Тому батьки не дозволяли мені з'являтися серед двоногих... Я обманувся, почувши ту музику в церкві. Тепер я знаю: та музика — лукавість і брехня, в ній люди такі, якими уявляють себе... А насправді мали рацію ті, хто склав підручника для кентаврів. «Люди, — писалося в підручнику, — прийдуть і захоплять наш світ. Зовні вони маленькі і немічні, проте їх дуже багато і вони хитрі. Спершу вони вдаватимуть, ніби товаришують з нами, а відтак запряжуть нас у свої підводи. Наші діти стануть їхніми рабами. Ми не можемо битися з людьми — наймудріше піти в інший світ, перечекати, доки люди не...» Далі я не зміг прочитати, але думаю, там написано: доки люди самі себе не занаястять своєю лукавістю, жадібністю і злістю. Ось і все. Прощавай.

Габріель повернувся, щоб піти, і цього разу Іванко не пішов за ним — просто стояв і схлипував, і дивився йому вслід. Раптом чутливі вуха Габрієля вловили чийсь тонесенький голос.

— Габрієлю! — гукав цей голосочок. — Габрієлю! Іванку!

Від міста бігла, перечіплюючись, Ганнуся. Руки її були подряпані, сукенка в пилюці.

Вона підбігла — і мало не впала. Габріель підхопив її на руки.

— Допоможіть! — прошепотіла Ганнуся. — Габрієлю... хто-небудь! Рятуйте... Лісоруб мого дядька з глузду з'їхав! Він вирвався з льоху і рубає все довкруг... Будинки...

Паркани... Зарубав корову... За людьми ганяється з сокирою... Ми пропали!

— Зачекай, — хутко спитав Габріель, — а твій дядько, Коваль? Він що, хіба не може спинити його?

— Він перший утік! Коли він побачив, що Лісоруб сказився, то скочив на коня і поїхав геть, тільки його й бачили!

Габріель озирнувся на місто. Вечоріло, червоне сонце сідало край неба, флюгери виблискували над гостроверхими дахами. Воно було дуже гарне, це місто. Але з його вулиць долинали крики, щохвилини гучніші, і вже не треба було чутливих кентаврових вух, щоб розрізнити слова у цьому плачі та воланні: «Допоможіть! Рятуйте! Спиніть його, хто-небудь!»

Габріель притис до грудей свою арфу.

— Ти казала, він ненавидить музику?

— Так!

— Ти казала, він кидається на того, хто грає чи співає?

— Так!

— Тоді я поспішу до міста. Я гратиму на арфі, він піде за мною. Я поведу його подалі від міста...

Ганнуся дивилася на нього круглими від страху та захвату очима:

— Але ж, Габрієлю... він залізний! Він не знає втоми і ходить дуже швидко. Ти не можеш утекти від нього... Він усе йтиме і йтиме, доки не наздожене. Він дуже лютий, страх який лютий... Я за тебе боюся!

— Допоможіть! — кричали в місті.

— Ми зробимо не так, — раптом сказав Іванко, про якого і Габріель, і Ганнуся зовсім забули. — Там, де Лісоруб вирубав усі дерева... на краю лісу... тепер там болото. А я збирав там ягоди і знаю усі стежки. Я гратиму на арфі і піду болотом, а він піде за мною, втрапить у трясовину і потоне!

— А хіба ти вмієш грати на арфі? — тихо спитала Ганнуся.

Іванко розгубився. Він не вмів грати, і співав не дуже добре.

— Хутчіш, — сказав Габріель. — Поки ми думаємо, він когось може зарубати! Сідайте мені на спину, обоє!

І вони поспішили знову до міста.

Розділ 11

Як Габріель і діти билися з Лісорубом

У місті коїлося жахіття. Вулицею йшов, вимахуючи сокирою, залізний Лісоруб. За одним махом його сокира зносила паркани, завалювала товсті дерева, прорубувала хатні сволюки, і хати осідали. Сокира була вся щербата, але ще гостра, і тьмяно виблискувала у світлі вечірнього сонця.

Лісоруб був зроблений зі старих лицарських обладунків, але він не був лицарем. Замість голови він мав шолом, усередині шолома — шестірні, а в них — єдине бажання: рубати, ламати, валити, вбивати.

Чоловіки кидали в нього каменюки, налітали із загостреними кілками, кидали сокири, намагалися перекинути, підпалити — усе марно. Лісоруб усе йшов і йшов, рубав і рубав, не стомлюючись. Довкола був гамір і плач, мукання наляканої худоби...

Якийсь хоробрий чоловік, захищаючи свою сім'ю, наскочив на Лісоруба з дрюком. Та дрюк зламався, вдаривши по шолому. Лісоруб перекинув супротивника, заніс над ним свою сокиру...

І враз завмер.

Йому почувся найогидніший у його залізному житті звук — музика. Хтось вигравав на арфі, ще й так ніжно! Ніжні звуки лютили Лісоруба найбільше.

Він забув про свого супротивника і, скрегочучи, обернувся.

За кілька кроків від нього стояв кентавр і грав на арфі.

Лісоруб ненавидів кентаврів майже так само люто, як музику. Він загуркотів від люті і кинувся вперед, щоб зрубати ворога, наче дерево.

Та кентавр устиг відскочити і знову заграв.

Лісоруб кинувся знову. Кентавр знову відскочив. Повернувся і неквапом пішов вулицею, усе граючи. Скрегочучи і гуркочучи, вимахуючи сокирою, Лісоруб побіг за ним.

У передмісті кентавр на хвилю зупинився. На його спину скочили хлопчик із ліхтарем у руках і дівчинка в забрудненій сукенці. Скреготання і гуркіт за спиною ставали щораз дужчими.

— Грай! — гукнула дівчинка.

І вони попрямували до лісу.

Лісоруб гнався за ними, то відстаючи, то зненацька прискорюючи крок і мало не наздоганяючи їх. Габріель грав, його пальці вже ледве слухалися.

Дзень! — порвалася струна.

— Праворуч, — наказував хлопчик. — Тепер прямо. Он за тими пеньками, бачиш? Там починається болото...

Дзень! — порвалася друга струна.

— Діти, — сказав Габріель. — Іще є час — зістрибніть і сховайтеся в куцах, він вас не помітить...

— Ти стомишся, він наздожене і зарубає тебе... Навіть коли ти просто здасися і перестанеш грати, він усе одно зарубає, а тоді повернеться в місто і переб'є всіх... Грай, Габріелю!

Та струни на арфі рвалися одна за одною.

— Ще трішечки, — казав Іванко. — Ось уже болото... Тепер я піду попереду!
І він зіскочив з Габрієлевої спини і високо підняв свого ліхтаря:
— Іди за мною, точнісінько по моїх слідах!
— Габрієлю, — тихо мовила Ганнуся, — візьми мене на руки... Я співатиму.
— Що?!

— Кинь арфу... Вона поламалася... Я співатиму. Ну ж бо!
Позаду наближались, ляскаючи, кроки, від яких здригалася земля.
Габрієль кинув непотрібну тепер арфу і взяв Ганнусю на руки.
Ганнуся заспівала, і ззаду почувся грюкіт — здається, Лісоруб, шаленіючи, бив самого себе кулаком по голові.
Ганнуся співала, як тоді в церкві. У неї з переляку пересохло в горлі, Габрієль відчував, як вона тремтить. Та її голос не тремтів, це був дуже сміливий і лункий голос.
Іванко йшов попереду. Він не міг іти швидко, адже він мав вибирати такий шлях, де і кентавр з дівчинкою могли пройти. А Лісоруб, зачувши осоружний спів, прискорив крок.
Тепер під його ногами земля не охкала, а хлюпала.
Іванко поспішав. Ліхтар погойдувався в його руці, тіні стрибали по болоту, по трав'яних купинах, по потворних цурупалках-пеньках...
Ляскіт і чавкання були зовсім близько. Ганнуся, озирнувшись, побачила, як залізний Лісоруб крокує по коліно в багнюці, а в прорізах його шолома блимає вогонь від розігрітої шестірні. Це було так страшно, що дівчинка закашляла і змовкла.
— Мовчи, — прошепотів їй Габрієль. — Тоді, можливо, він від нас відчепиться...
Ганнуся міцніше обхопила його шию:
— Тоді він повернеться до людей і почне вбивати... Ми мусимо його перемогти! Ми вже майже перемогли!
І вона заспівала знову. Почувши її, Лісоруб прискорив крок і ударом сокири мало не відрубав Габрієлеві його розкішний кінський хвіст. Ганнуся закричала.
Іванко раптом упустив ліхтаря і впав навкарачки. І поповз багнюкою — хутко-хутко. Його сорочка біліла в темряві.
— Стрибай! — гукнув Іванко. — Стрибай через трясовину — на те місце, де я! Скоріше!

І Габріель стрибнув. Він перелетів через тремтячу, як драгли, багнуку і приземлився точнісінько там, де лежав Іванко, — його копита опустилися біля хлопчика, не зачепивши його.

Лісоруб, скрегочучи, зупинився. Ліхтар на землі горів тьмяно — та Лісорубові не потрібне було світло. Адже він не мав очей. Пісня стихла — от що його здивувало.

Ганнуся спробувала знову заспівати, але голосу не було. Тоді Габріель сказав: — Давайте разом...

І заспівав — уперше відтоді, як його вигнали з церкви. І Ганнуся заспівала разом з ним.

Розлючений Лісоруб кинувся на них. Габріель відчув запах розігрітого заліза. Просвистіла в повітрі сокира...

Одна Лісорубова нога провалилася в трясовину по коліно. Друга — по стегно. Секунда — і Лісоруба затягло по пояс. Ще секунда — і самий шолом із сокирою стирчали над багнукою, що булькала. А за мить щезла і сокира.

Розділ 12

Усі мешканці міста знову зібралися в церкві. Грав орган, усі посміхалися і вітали одне одного з визволенням від Лісоруба.

Суворий отець Миколай піднявся на підвищення і звернувся до людей.

— Наше місто врятоване, — сказав він, — істотою на чотирьох копитах, але з людською безсмертною душею. Кентавре на ім'я Габріель! Я дозволяю тобі приходити до церкви у будні і в свята, і коли ти захочеш.

Габріель поклав руку на груди і вклонився.

Двері церкви прочинилися, і туди несміливо зазирнув Коваль. Люди зашепотіли, а отець Миколай так суворо на нього глянув, що той хутко зачинив двері і більше не з'являвся.

Служба в церкві скінчилася, люди вийшли на площу і заходилися дякувати Габрієлеві і тиснути йому руку. А ще вони дякували Іванкові та Ганнусі. Багато хто казав:

— Ганнусю! Ходи до нас жити. Ти будеш нам за доньку. У нас тобі буде краще, ніж було в Коваля!

Ганнуся казала «дякую», але очі її залишалися сумними.

Підійшов Іванків батько. Він був геть червоний від сорому і не знав, куди подіти очі.
— Любий Габріелю, — сказав він. — Я так тебе образив, а ти за це врятував мене і все місто... Як я можу спокутувати свою провину?
— Я давно тобі пробачив, — мовив Габріель. — Але якщо ти візьмеш Ганнусю до себе і дбатимеш про неї, я буду дуже радий.

— Звичайно! — сказав Іванків батько. — Ми вже про все домовилися з жінкою. Ганнуся буде нам за дочку і за сестру Іванкові!

І Ганнуся нарешті посміхнулася, а Іванко застрибав на radoщах.

Іванків батько сказав:

— І ти, Габріелю, приходь до нас і живи, скільки хочеш. Я збудую тобі справжню хату з високою стелею. Ти матимеш усе, що захочеш, і ніхто не посміє тебе образити!

Та Габріель сказав:

— Я занадто довго був із людьми. Усе ж таки я кентавр. Мені час повертатися до мого лісу.

І хоч як вмовляли його залишитися, він пішов до лісу, а Ганнуся з Іванком пішли його проводити.

У лісі була вже осінь. Габріель ішов знайомими стежками, білочки цокотіли йому «привіт» і махали хвостами. Лисиці виходили з хащів, щоб спитати, де він був так довго. Сороки кружляли над його головою і стрекотіли всілякі дурниці.

Іванко та Ганнуся їхали у Габріеля на спині і крутили головами, роззявивши від подиву роти, їм ще ніколи не доводилося бачити такого густого, такого величного осіннього лісу. Величезне кленове листя, жовтаво-червоне, лягало на стежину перед ними, і Габріель ступав безшумно, як по хмарці.

Від кентаврового міста майже нічого не лишилося. Коріння велетенських дерев переплелось, наче змії, і розколало камінні плити. На місці Головної зали був густезний ліс. Іванко довго розгрібав патичками листя і мох і все ж знайшов давню кам'яну книгу. Її було написано мовою

кентаврів, і попри те, що Іван умів читати, він не зміг розібрати в ній ані літери.

— Тут написано про людей, — сказав Габріель. — Про те, що кентаври мусять піти в інший світ і «перечекати, доки люди не...» А що «доки не», я тепер вже знаю. Доки люди не згадають про вогник, що горить в душі кожного з них, і не дослухаються до музики, яка робить їх кращими. Можливо, тоді повернеться моє плем'я, і мої мама і тато здивуються,

побачивши, як я виріс. Адже кентаври живуть довго...

— Габріелю! — сказала Ганнуся. — Ми не можемо залишити тебе тут самого-самісінького!

— А я тепер не сам, — мовив Габріель і посміхнувся.

Цілісінький день Габріель катав дітей в лісі. А ввечері повернув їх на узлісся.

Внизу, у місті, вже запалювалися вогні. І вгорі, на небі, запалювалося наче їх відображення — зорі.

Діти притислися до обох кінських боків.

— Коли мої батьки прилетять по мене, я обов'язково зазирну до вас — попрощатися, — сказав Габріель. — І попрошу, щоб вас покатали на летючому кораблі.

— А нас візьмуть? — сумно спитав Іванко.

І Габріель відповів:

— Обов'язково.

І він помалу пішов у лісову гущавину, а Іванко й Ганнуся дивилися йому вслід, тримаючись за руки.

За матеріалами: [Марина та Сергій Дяченки. Габріель і сталевий Лісоруб. Ілюстрації Володимира Штанка. Переклад українською Наталі Брискіної. Редактор Леся Воронина. Вінниця, видавництво "Теза", 2005 р., 96 с.](#)